

« test; sive etiam utilitatis temporalis, v. g. ut ab eo restitutio » vel debitum ex contractu exigatur. Contractus tamen novos » cum ipso inire non licet, etsi, si ineanur, sint validi, cum » nulla sit lex irritans. »

Licet igitur ob bonum spirituale excommunicatum monere verbis, vel litteris, et ideo ante, vel postea, alia verba inserere, ex *cap. Cum voluntate, de Sent. exc.* ac signa benevolentiae ostendere. *Sot. Bon. Av. Salm. c. 3. n. 142.* Licet etiam concionem coram eo facere. An autem liceat in Theologia eum instruere? *Negant Con. Avil. etc.* Sed affirmant *Salm. c. 3. n. 143. cum Soto et Sayr.* quia in hoc jam est utilitas spiritualis excommunicati. Ob bonum autem sive spirituale, sive temporale aliorum, licet ab excommunicato concionem audire, consilium petere, si desit alius æquè idoneus; *Salm. d. n. 144. cum Con. et Bon.* Licet etiam societatem prius initam cum eo continuare; item ab eo medicinas, vel eleemosynam petere; ita *Pal. p. 19. n. 2. Suar. D. 15. s. 4. n. 8. p. 6. §. 2. n. 10. et Sal. c. 3. n. 144. cum Con. et Avila.*

202. — « II. *Lex*, id est in casu legis matrimonialis: quomodo » uxori licet communicare cum marito, et contra, nisi factum » sit divortium. *Dian. p. 5. t. 9. R. 122.* Non tamen sponso de » futuro cum sponsa, *l. c. R. 136. ex Sayr. Sanch. et Fill.* »

Tam igitur excommunicato, quam ejus Conjugi, licet petere et reddere debitum, ut periculum incontinentiæ vitetur, et in aliis omnibus mutuo conversari; ita *D. Th. in 4. D. 18. q. 2. ar. 4. Bon. q. 2. p. 6. §. 2. n. 18. et Salm. c. 3. n. 147. cum Suar. Sanch. et Pal. ex c. Inter alia. 31. de Sent. exc.* ubi permittitur tam conjugibus quam filiis, famulis, etc. communicare cum excommunicato, ut debitum ei obsequium præstent. In tribus autem casibus nequeunt tales conjuges inter se communicare.

1. Quando ipsi sunt jam per divortium separati, ut cum *Busemb.* ut supra, dicunt *Bon. n. 21. Salm. n. 148.* et alii communiter.
2. Quando excommunicatio lata est propter dubium valoris Matrimonii, ut *Tourn. t. 2. p. 512. Holzm. t. 1. p. 383. n. 202. et Bonac. ac Salm. ll. cc. 3.* Quando alter conjugum est ob hæresim excommunicatus, ex *c. Decrevit de Hæret. in 6. Vide Salm. l. c.*

Dabit autem 1. An quis possit communicare etiam in Divinis cum Conjuge excommunicato? *Prima* sententia affirmat, et hanc tenent *Salm. c. 3. n. 146 et 154. ac Sanch. de Matr. l. 9. D. 14. n. 5. cum Nav. et Henr.* Et probant ex *c. Quoniam*, ut supra, *ll. q. 3.* ubi generaliter Gregor. VII videtur eximere Conjuges (sicut etiam filios, famulos, etc.) ab anathemate, si communicent cum excommunicato in iis, in quibus sunt soliti communicare. *Secunda* tamen verior sententia negat, et hanc tenent *Bon. q. 1. p. 6. §. 2. n. 22. Conc. p. 464. n. 36. et Cajet. ac Armill. ap. Sanch. l. c.* Ratio, quia in *c. Inter alia 31. de Sent. exc.* Innoc. III declarans præfatum textum Gregorii, dicit uxores et alios ut supra tunc tantum posse, imò et teneri cum excommunicato communicare, quando id est necessarium ad præstandum obsequium ei debitum; uxori autem,

ut præstet debitum obsequium viro, minimè est necessarium, quòd cum eo communicet in Divinis.

Dabit. 2. An Conjux qui scienter nupsit cum excommunicato, possit deinde cum ipso communicare? *Prima* sententia valde probabilis et communior negat, eamque tenent *D. Th. Suppl. q. 23. art. 1. Suar. D. 15. s. 4. n. 36. Pal. D. 2. p. 19. n. 15. et Salm. c. 3. n. 152. cum Con. Ang. et Sayr. Tourn. t. 2. p. 512. Conc. p. 464. n. 36. item. Fill. Corneio, Gordon. etc. apud Bos. de Usu Matr. c. 1. n. 286.* Probatur ex dicto *c. Inter alia, 31. de Sent. exc.* ubi dicitur concedi facultas uxoribus, et aliis personis subjectis communicandi cum excommunicatis, eodem modo quo possent, et tenerentur ante excommunicationem; ergo, si subjectio contrahitur post excommunicationem, non datur ipsis licentia communicandi. Id probatur etiam ratione, quia subjectio illa fuit iniquè contracta, et iniquè acquisita, unde non debent eximi ab onere censuræ qui contra eam deliquerunt.

Secunda verò sententia affirmat, et hanc tenent *Sanch. de Matr. l. 9. D. 14. n. 3. Bon. D. 2. p. 6. §. 2. n. 18. cum Ugol. et Alter. ac Boss. l. c. num. 288. cum Con. Turrian. Diana et Villal. et meritò probabile vocant Pal. et Salm. ll. cc. Ratio*, quia in *c. Quoniam multos. 11. q. 3.* Gregorius indistinctè, et absque ulla restrictione concedit personis subjectis facultatem communicandi cum excommunicato. Nec obstat textus oppositus in dicto *c. Inter alia*, ex eo enim quòd ibi dicitur, nempe subjectos teneri ad præstandum obsequium excommunicato eodem modo ac ante excommunicationem, minimè evincitur non posse communicare, qui tempore excommunicationis subjectionem contraxerunt; imò in tantum ibi dicuntur subjecti teneri communicare, quia obligatio contracta præstandi debitum obsequium non eliditur ob excommunicationem supervenientem; unde sicut obligatio illa non cessat ob excommunicationem supervenientem; ita nec ob antecedentem. Neque obstat, quòd nemo possit se obligare ad illicitum, prout est communicare cum excommunicato, nam hoc curreret quando quis directè se obligaret ad communicandum, non verò quando indirectè se obligat ratione contractus; Unde quamvis illicitè subjectio fuerit contracta, cum tamen contractus fuerit validus (prout certum est esse validum Matrimonium cum excommunicato), ex eo bene oritur et viget obligatio debitum obsequium præstandi. Et quòd hęc dicitur de Conjugibus, idem dicunt præfati AA. de filiis et famulis.

203. — « III. *Humile*, id est in casu subjectionis; quo mod » possunt filii etiam emancipati. * (*Ut probabiliter dicunt Suar.* » *D. 15. sess. 5. n. 3. Bon. p. 6. §. 2. nu. 29 et 33. Pal. p. 19.* » *nu. 10. et Salm. c. 3. n. 149. cum Corneio, et Sayr. contra Soto,* » *Nav. etc. ib.)* * addit *Dian. p. 5. t. 9. R. 118 et 119. ex Con.* » *Fill. Hurt. etc.* etiam adoptivi, vel illegitimi, imò etiam ne- » potes, pronepotes, et in eodem genere affines * (*Ut nurus* » *prioigna. etc. Salm. c. 3. n. 149. cum Suar. Pal. Bonac. etc.*) » communicare parenti, servi, et ancillæ domino, si ante excom-

• municationem fuerint in servitio. Similiter religiosi Prælati;
 • non tamen, nisi quoad eam communicationem, quæ ab habi-
 • tantibus in eadem familia evitari non potest. *Dian. l. c. R. 117.*
 • contra *Sotum V. Fill. t. 12. c. 8. n. 230. Laym. et Bon. l. c.* »

Sic pariter excusantur omnes servientes, etiam gratis, et tota familia excommunicati, ex *c. Quoniam*, et *c. 34. de Sent. exc.* Vid. *Salm. c. 3. n. 150.* Ita etiam Milites possunt communicare cum Duce excommunicato ex *d. c. 34.* Non autem vassalli cum suo Domino, ex *c. Nos Sanctorum 15. q. 6.* nisi quoad solutionem tributorum, si ligati sint juramento fidelitatis, ut *Salm. c. 3. n. 150.* cum *Suar. Av. Corn.* Attamen judico sæpe istos aliàs excusari, ratione necessitatis, vel utilitatis. Item Religiosi possunt communicare cum suis Prælati excommunicatis; *Suar. D. 15. s. 7. nu. 2. et Pal. D. 2. p. 19. nu. 18. cum Bon. Sayr.*, et communi, contra paucos.

An verò famuli excommunicati ejusdem Domini possint inter se communicare? Per se certè non possunt, cum in *cit. c. Quoniam. 11. q. 3.* id eis non conceditur; possunt tamen per accidens, eò quòd moraliter obligantur simul cohabitare; ita *Suar. n. 13. Nav. c. 27. Bonac. D. 2. q. 2. p. 6. §. 2. n. 32. et Pal. n. 23. cum Hurt. Sayr. et Ugol.* Hoc tamen intelligendum quando ipsi serviunt impulsu necessitate se sustentandi, et insuper non possunt commodè Dominum illum relinquere.

204. — Notandum autem I. quòd sicut filii, uxores et famuli possunt cum excommunicato communicare, ita Parentes, Mariti et Domini possunt communicare cum filiis, uxoribus et famulis excommunicatis, *S. Th. suppl. q. 23. art. 1. Pal. D. 2. p. 19. n. 21. Bon. §. 2. n. 38. et Salm. c. 3. n. 153. cum Soto. Henr. Corn. Avila, Con. et Hurtado.* Notandum II. famulos, uxores, aut filios non posse communicare cum excommunicato in Divinis, nisi tantum in iis in quibus communicatio est necessaria ad præstandum obsequium illi debitum, ut mox supra diximus *n. 202.* Dub. 1. Hinc famuli licitè comitantur Dominum ad Missam, ac licitè jussi ministrant celebranti excommunicato, aut cum eo Officium recitant, ut dicunt *Suar. D. 15. s. 5. n. 22. et Salm. c. 3. n. 154.* Hoc tamen intelligendum, quando famuli vi contractus tenentur ad hujusmodi obsequia exhibenda, secus si non obligantur vi contractus, aut si obsequia illa sint extraordinaria, nec ad suum famulatum pertineant, ut rectè ait *Suar. l. c.* Ubi bene pariter advertit non posse celebrantem uti Clerico excommunicato, si commodè alium adhibere possit. Notandum III. quòd si famuli veniunt in familiam Domini excommunicati, vel locant ei operas suas ante excommunicationem, vel etiam post excommunicationem, sed bona fide, quia nesciunt excommunicationem, vel quia coguntur necessitate gravi, non peccant, et bene possunt communicare cum illo eodem modo, ut supra. Peccant verò, si scientes veniant, et sine necessitate; ita *Suar. l. c. n. 13. Pal. p. 19. n. 14. et Salm. c. 3. n. 151 cum Con.* An autem in hoc casu teneantur postea discedere, et peccent communicando? Vide

mox supra dicta *n. 202. Dub. 2.* de eo qui Matrimonium contrahit cum excommunicato; idem currit pro famulis locantibus excommunicato operas suas, ut dicunt AA. ibi citati.

205. — « IV. *Res ignorata*, id est in casu ignorantie juris, » vel facti. »

Certum est quamlibet ignorantiam, aut inadvertentiam inculpabilem, sive juris, sive facti, excusare communicantes cum excommunicato, ex dicto *c. Quoniam multos. 11. q. 3.* Sed dubitatur, an excuset etiam ignorantia culpabilis et crassa? Negant *Bon. D. 2. q. 2. p. 6. §. 2. n. 14. et Salm. c. 3. n. 155.* quia Ecclesia imponit excommunicationem communicantibus cum vitando, semper ac communicatio est peccaminosa. Affirmant verò satis probabiliter *Suar. D. 15. s. 3. n. 3. Holzm. p. 383. n. 202. Pal. D. 2. p. 19. n. 24. cum Con. et Hurt.* Et probatur ex eod. *c. Quoniam multos.* Primò quia, cum ibi expressè excusentur ignorantes, videntur omnes, quomodocumque ignorantes excusari, et damnari tantum scienter communicantes; secundò, quia, cum Pontifex excuset ignorantes, videtur aliquem favorem velle concedere culpabiliter ignorantibus, dum ignorantes inculpabiliter ipso jure naturæ excusantur; tertio quia (et hoc fortius urget) in dicto canone Pontifex asserit moveri ad prædictam indulgentiam concedendam. « Quoniam multos (sic enim ibi incipit loqui) pro causa excommunicationis perire (nota) quotidie cernimus, partim » ignorantia, partim simplicitate, » etc. Ergo Pontifex intelligit excusari etiam vincibiliter ignorantes, nullus enim perit ex ignorantia invincibili.

206. — « V. *Necessè*, id est in casu necessitatis, sive animæ, » sive corporis, sive bonorum temporalium. »

Excusat igitur quævis necessitas gravis, sive spiritualis, sive temporalis, sive communicantis, sive excommunicati, sive aliorum, si res non possit haberi ab alio, quam ab excommunicato, ut communiter *Bon. p. 6. §. 2. num. 59. Pal. p. 19. n. 29. et Salm. c. 3. n. cum Avila, Hurt. Sayr. et Lez.* Idque patet signanter ex *c. Sèverè, 34. de Sent. exc. et dicto c. Quoniam multos.* Si pariter excusat necessitas per coactionem metus, quia lex humana non obligat cum gravi incommodo, ut rectè ib. addunt *Salm. juxta dicta l. 1. n. 175.*

207. — Ultimò autem hinc advertendum, quòd nemo tenetur excommunicatum vitare, nisi moraliter ei constet illum esse vitandum, vel ad minus sciat per publicam famam, vel per testimonium duorum saltem dignorum fide, cuivis enim unico testi credere non tenemur; ita *Sanch. Dec. l. 1. c. 19. n. 63. Nav. c. 22. num. 82. Pal. p. 10. n. 26. Tourn. t. 7. p. 512. quæst. 4. et Salm. c. 3. n. 156. cum Bon. Avila et Corn.* Bene tamen advertit *Tourn. l. c.*, quòd in dubio an quis sit vitandus, non licet ab eo suscipere Sacramentum Pœnitentiæ, propter periculum illud invalidè percipiendi. Dicunt autem *Suar. D. 15. s. 3. n. 7. Pal. n. 27. Bon. §. 2. n. 54. et Salm. d. n. 156. cum Co. Avila, Corn. et Hurt.* quòd licitè communicare possumus cum eo qui fuit excommunicatus si adsit fama publica de ejus absolutione; vel